



Tvarkydama savo archyvą tarp kitų dokumentų radau prof. Andriaus Vaišnio sudarytą knygą - konferencijos, „Mūsų politika: moralės ir etikos veiksniai“, vykusios Seime 2005 metų rugsėjo 28 d., pranešimų rinkinį, pavadintą tuo pačiu vardu „Mūsų politika: moralės ir etikos veiksniai (V., 2005).

Praėjo 12 metų po šios knygos pasirodymo, bet joje nagrinėjamos temos, ne tik, kad neprarado savo aktualumo, bet tapo dar aktualesnėmis, nes jau šiandien galime kalbėti, kaip knygoje pateiktos nuostatos buvo realizuotos Seimo veiklos praktikoje. Į Seimą ateinantiems naujokams – tai turėtų būti aktualu ir naudinga, juolab, kai nuo 2014 metų jau gyvename kitoje – ne brazauskinėje socialistinėje pereinamojo laikotarpio Lietuvoje, o savo tikroje istorinėje Lietuvoje. Ir ne taip svarbu, kad kol kas dar turime socializmo ir net nuogo stalinistinio mąstymo relikvų – ir visų pirma, neapykantos kitaip mąstančiam, - vis tiek jau turime savo valstybę, ir mūsų tautos daugumą, kuri sąžiningai savo darbu ją stiprina, rodydama pavyzdį kol kas dar jos ateitimi abejojantiems ir nostalgikiškai besižvalgantiems į tas dienas, kai „prie rusų buvo geriau“.

Knygoje „Mūsų politika: moralės ir etikos veiksniai“ vietoje pratarmės pateiktas tuometinio LR Prezidento Valdo Adamkaus sveikinimas konferencijos dalyviams, kuriame Prezidentas akcentavo, kad to meto Lietuvos politikoje, „ryšys tarp moralės ir politikos... silpnas, o kartais ir visiškai jo nėra“. Sveikinime jis guodėsi tuo, kad „mūsų atkurta valstybė ir mūsų demokratija – dar labai jaunos, kad pernelyg ilgai gyvenome antidemokratijos ir antimoralės sąlygomis, kad prieš akis pernelyg ilgai turėjome tik autoriterinės politikos pavyzdį ir patys buvome tos politikos įkaitai“ (Valdas Adamkus. Ten pat, p.3), priminė šviesaus atminimo Šventojo Tėvo Popiežiaus Jono Pauliaus II asmenybę ir jo darbus, kuriais jis įrodė, kad: „Moralė politika, ne tik interesų, bet ir idėjų politika – įmanoma. Dar daugiau: tai galinga jėga, sulaukianti pritarimo ir palaikymo milijonų žmonių“ (Valdas Adamkus. Ten pat).

LR Prezidentas Valdas Adamkus kalbėjo apie politikos kultūros lygį Lietuvoje ir į jos neišnaudotas galimybes: siekiant politinės ir pilietinės mąstysenos bei veiklos permainų. Dabartinėje Lietuvos politikoje ignoruojamos elementari etika, atsakomybė ir įsipareigojimai valstybei bei bendriesiems piliečių interesams, negerbiama oponento asmenybė ir jo pažiūros, politikoje daug beprasmiško ir smulkmeniško nesuskalbėjimo. O to normalioje civilizuotoje demokratinėje valstybėje neturėtų būti.

Konferencijoje dalyvavęs tuometinis arkivyskupas metropolitas Sigitas Tamkevičius savo kalboje „Moralė politikoje“ pažymėjo, kad „Gyvename postmodernistinėje visuomenėje, kurioje diskutuojama apie viską ir net bandoma įteisinti elgesį, nesuderinamą su žmogiškąja morale ir keliantį žalą tiek pavieniams žmonėms, tiek visuomenei (šeimoms vertybių niekinimas, kalbos apie netradicinės orientacijos žmonių santuokas) (Sigitas Tamkevičius. Ten pat, p.6). Valdžios pareigūnų dažnai kritikuojama Bažnyčia, kaip ir sovietiniais laikais, kai ji, siekdama bendros visuomenės dvasinės gerovės, nelieka abejinga politikų ir valdžios žmonių daromų pažeidimų moralės reikalavimams. „Atviras nesąžiningumas, korupcija, abejotinių vienadienių ydingų įstatymų priiminėjimas ir nesiskaitymas su paprastais žmonėmis kelia teisėtą visuomenės pasipiktinimą“ (Sigitas Tamkevičius. Ten pat). Bažnyčia, kuriai labiausiai rūpi žmogus ir jo dvasinė gerovė, negali likti žmogaus neišklausiusi, nes ji yra atsakinga ir už tikinčio žmogaus gyvenimą žemėje. Todėl jai rūpi ir turi rūpėti „politinio gyvenimo kokybė; ar yra užtikrinamos žmogaus teisės, ar laikomasi dekalogo, priiminėjant įstatymus ir vykdam valdžios funkcijas... Bažnyčia remia tik tokias politinio gyvenimo formas, kurios užtikrina pilietinę ir religinę laisvę, ir kurios valdžios galia naudoja bendrai gerovei, tačiau neremia ir nerems jokių politinių pastangų, kai politinė valdžia nesilaiko elementarių moralės reikalavimų“ (Sigitas Tamkevičius. Ten pat).

Bažnyčiai skaudu, kai žmonės neigiamai vertina Seimą ir Vyriausybę. „Pirmiausia tai liudija apie pilietinio brandumo trūkumą, nes ne kas kitas, o Lietuvos žmonės yra atsakingi, ką renka į aukščiausius valdžios postus. Tačiau neigiamą žmonių nuomonę formuoja ir per klaidą išrinktieji, kurie mano, jog būdami valdžios poste, jie gali nesilaikyti ne tik duotų pažadų, bet net ir žmogiškosios moralės normų, ir užimamas pareigas panaudoti savo asmeniniams ar savo partijos interesams“ (Sigitas Tamkevičius. Ten pat).

Savo kalbą arkivyskupas Sigitas Tamkevičius baigė šviesaus atminimo Popiežiaus Jono Pauliaus II žodžiais iš jo enciklikos „Christifideles laici“: „Politinę valdžią reikia grįsti TARNAVIMO DVASIA, nes tik pastaroji, sujungta su būtina kompetencija ir sėkminga veikla, leidžia spręsti, ar politikų veiksmai yra aiškūs ir tyri, atitinkantys tai, ko žmonės iš jų teisėtai reikalauja. Tai skatina atvirai kovoti ir ryžtingai nugalėti tokias pagundas, kaip nesąžiningumas, melavimas, nedidelės grupės turtėjimas ar šalininkų įgijimas visuomenės turto sąskaita, dviprasmiškų arba neleistinių priemonių vartojimas siekiant bet kokia kaina įgyti, išlaikyti ir sustiprinti valdžią“ (Sigitas Tamkevičius. Ten pat).

Tuometinis LR Seimo Pirmininkas Artūras Paulauskas savo pranešime be kita ko paminėjo, kad jis jau ne vienerius metus kelia „Politikų elgesio kodekso sukūrimo klausimą, tačiau kaip ir ankstesnėje 2000-2004 metų, taip ir šio Seimo kadencijoje vis pristinga taip vadinamosios politinės valios, kad šis kodeksas išvystų dienos šviesą ir taptų kelrodžiu Lietuvos politikams. Džiaugiuosi pastebėdamas, kad politinė valia, nors ir ne taip greitai, kaip norėtusi, bręsta, tvirtėja, o diskusija apie politiką ir moralę – geriausias šios valios stiprėjimo įrodymas“ (Artūras Paulauskas. Ten pat).

Kultūrologo dr. Krescencijaus Stoškaus pranešime „Nuo stipriojo teisės iki teisingumo“ konstatuojama, kad atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, visą tą laikotarpį iki referuojamos konferencijos organizavimo dominavo „stipriojo teisės“, pavaldėtos iš okupacinio sovietinio laikotarpio, propagavimas žiniasklaidoje, uoliai aprašinėjant sunkiausius nusikaltimus Lietuvoje ir jų atlikėjus. Mokslininkas tą tendenciją apibūdino kaip kryptingą kažkieno siekį atbukinti Lietuvos žmonių jautrumą, didinti visuomenėje abejingumą ir

bejėgiškumą, diegti cinizmą, didinti pasišlykštėjimą žmogumi ir nihilizmą, o doroviškai nebrandžius žmones skatinti tuos nusikaltimus mėgdžioti bei jų atlikėjus heroizuoti. (dr. Krescencijus Stoškus. Ten pat). (Prisimenu ir aš skaičiau ir laikiau savo rankose, gavusi kažkurioje tarptautinėje konferencijoje, Rusijos specialiųjų tarnybų instrukciją „Outlook to the Baltic States“, paskelbtą Vakarų spaudoje, kad visi būvę čekistai visose nepriklausomybę atgavusiose valstybėse pirmiausiai ir turi tuo užsiimti ir tą destrukciją vykdyti, kaip svarbiausią KGB užduotį – O. V.)

Mokslininkas akcentuoja ir kitą „stipriojo teisės „ politinę užduotį“ – priekabių ieškojimą ir patyčias, taip diskredituojant viešojo gyvenimo žmones ir formuojant iš jų kerštautojus, sąskaitų suvedinėtojus. Čia ypač pasižymėjo beveik visi mūsų šie TV kanalai, neminint tų patyčių skeleidėjų pavardžių, bet jas žinant.

Stipriojo teisė buvo demonstruojama visose nepriklausomos valdžios institucijose, pradedant Seimu, Vyriausybe ir baigiant valstybinėmis bei privačiomis įmonėmis ir organizacijomis, pagal principą „Ja čionink, ty durak“. (Aš valdininkas, o tu – kvailys“. Mokslininkas pats stebisi tokiu paradoksu, kad „Stipriojo teisė Lietuvos žmonių sąmonėje įsišaknijo kartu su demokratizacija, kuri iš principo turėjo reikšti teisingesnės, laisvesnės, vadinasi ir doresnės valstybės atsiradimą“... Tačiau su šia politine kryptimi kartu, ir žymiai sparčiau „judėjo kita srovė – stiprėjo savivalė, sukčiavimai, smurtavimai, papirkinėjimai ir kitokie nusikaltimai, žmonių kalba, jų (politikų ir valdininkų –O.V.) sąmonė ir elgsena taip degradavo, kad tapo gyvenimo norma, o kalbėti apie padorumą valstybėje tapo nepopuliaru, net ėmė reikalauti nemažai drąsos“ (K.Stoškus. Ten pat).

Dėl to iliniau žmonės nusivylė ne tik tokiais politikais ir valdininkais, bet, svarbiausia pačia valstybe. „Tie žmonės jau nekelia per šventes vėliavos, negieda „ Tautos giesmės“, nors turtai joje ir auga. Tai jau – ne jų valstybė: dėl to iš jos bėga į svetimus kraštus, kiti ją plėšia, kaip tik galėdami, treči pasitraukia į nuošalę, ketvirti... tiesiog nusigeria“ (K. Stoškus. Ten pat). Apibendrinęs savo išvalgas kultūrologas daro išvadą „demokratinėje valstybėje nėra patikimesnio būdo parodyti, kad valdžia dirba savo piliečių labui, kaip jos padorumas, duoto žodžio laikymasis bet kokius įtarimus šalinantis veiklos skaidrumas... nes „beveik visos politikos problemos yra virtusios moralės problemomis“ (K.Stoškus. Ten pat).

Knygoje taip pat atspausdinti įdomūs prof. Arimanto Dumčiaus ir Valentino Gylio pranešimas „Politika vertybių kryžkelėje“: prof. Aloyzo Sakalo – „Svarbiausia politikos problema šių dienų Lietuvoje“, Andriaus Navicko – „Kodėl žodis „politika“ Lietuvoje yra keiksmazodis“; prof. Broniaus Genzelio pranešimas – „Atrofuoto makiavelizmo apraiškos Lietuvos politikoje“; kultūrologės dr. Lilijanos Astros – „Naujoji politinė kultūra ir jos įgyvendinimo būtinybė Lietuvoje“ ir gyd. Psichiatrės Palmiro Rudelevičienės straipsnis „Kaip politiko etika veikia žmonių psichikos sveikatą“.

Visi tie pranešimai – įdomūs, aktualūs, ir, matyt, prie jų dar ne kartą grįšime kitų problemų nagrinėjimo kontekstuose ir politinėse diskusijose. Svarbiausia, kad juos, jau skęstančius Letos vandenyse, atrastų ir perskaitytų žmonės. politikai ir besidomintys politika.

2017-01-02